

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ**

Αθήνα 10-2-2003
Αριθ. Πρωτ. 657/εγκ 1

Προς

1. Τον κύριο Εισαγγελέα Εφετών Θεσσαλονίκης και
2. Την κυρία Εισαγγελέα Πρωτοδικών Χαλκιδικής

1. Τον τελευταίο καιρό επαναφέρεται προς συζήτηση το θέμα του «**αβάτου**» του Αγίου Όρους. Επειδή η ισχύουσα ρύθμιση περιλαμβάνει και ποινική κύρωση στην περίπτωση παραβίασης του «αβάτου», που αυτομάτως θέτει ζήτημα το οποίο άπτεται του έργου της Εισαγγελικής Αρχής, επιθυμώ να διατυπώσω, προς εσάς ως τους αρμόδιους κατά τόπο Εισαγγελικούς Λειτουργούς, την άποψή μου επί του όλου προβλήματος.

2. Είναι γνωστό, ότι κατά το άρθρο 105 παρ. 1, 2 και 3 του Συντάγματος του 1975, όπως ισχύει και μετά τις αναθεωρήσεις του 1986 και του 2001: (α) Το Άγιον Όρος είναι, σύμφωνα με το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του, αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, που από πνευματική άποψη διατελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. (β) Μεταξύ των είκοσι Ιερών Μονών του είναι κατανεμημένη ολόκληρη η χερσόνησος του Άθω, το έδαφος της οποίας είναι αναπαλλοτρίωτο. (γ) Ο λεπτομερής καθορισμός των αγιορειτικών καθεστώτων και του τρόπου λειτουργίας τους γίνεται από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, τον οποίο, με σύμπραξη του αντιπροσώπου του Κράτους, συντάσσουν και ψηφίζουν οι είκοσι Ιερές Μονές και τον επικυρώνουν το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Βουλή των Ελλήνων. Το άρθρο 105 του Συντάγματος του 1975 αποτελεί επανάληψη των πανομοιότυπων διατάξεων των άρθρων 109 - 112 του Συντάγματος του 1927 και του (ενιαίου) άρθρου 103 του Συντάγματος του 1952.

3. Εξάλλου σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, ο οποίος συντάχτηκε και ψηφίστηκε τον Μάιο του 1924 και ύστερα από έγκριση του Οικουμενικού Πατριαρχείου κυρώθηκε με το ν.δ. της 10/16.9.1926: (αα) «πλην των είκοσι Κυριάρχων Ιερών Μονών ουδενί απολύτως επιτρέπεται

δικαίωμα ιδιοκτησίας εν Αγίω 'Ορει" [άρθρο 2], (ββ) "εκποίησις κτημάτων εντός του Αγίου 'Ορους επ' ουδενί λόγω επιτρέπεται", πλην ανταλλαγής [άρθρο 100], (γγ) "η εις την χερσόνησον του Αγίου 'Ορους είσοδος των θηλέων κατά τα ανέκαθεν κρατούντα απαγορεύεται" [άρθρο 186]. Σύμφωνα δε με τη διάταξη του άρθρου 43β του πιο πάνω κυρωτικού νομοθετικού διατάγματος, που προστέθηκε με το ν.δ. 2623/1953, "η παράβασις του άρθρου 186 του Καταστατικού Χάρτου επισύρει την ποινήν φυλακίσεως δύο μηνών μέχρις ενός έτους" [βλ. τις διατάξεις αυτές σε *Ιωάννη Κονιδάρη Θεμελιώδεις Διατάξεις Σχέσεων Κράτους – Εκκλησίας* σελ. 285 επ., ιδίως σελ. 299, 301, 327, 350].

4. Παραλλήλως στην Τελική Πράξη της Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες έχει προσαρτηθεί Κοινή Δήλωση, σύμφωνα με την οποία : "αναγνωρίζοντας ότι το ειδικό καθεστώς το οποίο έχει παραχωρηθεί στο 'Αγιον 'Ορος, όπως τούτο είναι εγγυημένο από το άρθρο 105 του Ελληνικού Συντάγματος, δικαιολογείται αποκλειστικά για λόγους πνευματικούς και θρησκευτικούς, η Κοινότης θα μεριμνήσει ώστε να ληφθούν υπόψη οι λόγοι αυτοί κατά την εφαρμογή και την περαιτέρω επεξεργασία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως όσον αφορά τις τελωνειακές και φορολογικές απαλλαγές καθώς και το δικαίωμα εγκαταστάσεως". Σύμφωνα δε με την Τελική Πράξη για τη Συνθήκη του 'Αμστερνταμ υιοθετείται και προσαρτάται σ' αυτή δήλωση, κατά την οποία : "η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται και δεν προδικάζει το σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο καθεστώς των εκκλησιών και των θρησκευτικών ενώσεων ή κοινοτήτων στα κράτη μέλη". Σχετικά με τη δήλωση αυτή, η Ελλάδα προέβη σε δήλωση, σύμφωνα με την οποία "η Ελλάδα υπενθυμίζει την κοινή δήλωση για το 'Αγιον 'Ορος που έχει προσαρτηθεί στην Τελική Πράξη της Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες".

Καταστατικού Χάρτη. Όπως έγραφε ο διακεκριμένος συνταγματολόγος και επιφανής σύγχρονος πολιτικός Θεμιστοκλής Τσάτσος, “η διατήρησις (ενός) θεσμού επί μακρόν εφαρμοζομένου και ανταποκρινομένου προς τα ηθικά λαού τινος συναισθήματα δεν αποτελεί αναχρονισμόν, αλλά τουναντίον απόδειξιν ότι ο λαός ούτος έχει βαθείαν την συνείδησιν της ιστορικής ενότητος του ηθικού του κόσμου” [βλ. Θεμ. Τσάτσου Μελέται Συνταγματικού Δικαίου σελ. 90]. Η διατήρηση δε αυτή του ειδικού καθεστώτος του Αγίου Όρους είναι μία επί μέρους εκδήλωση της ανταπόδοσης της προσφοράς της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των Ιερών Μονών προς το ελληνικό έθνος και το νεότερο ελληνικό κράτος, κάτι που αναγνωρίζεται όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς [βλ. αντί άλλων πολλών την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου της 9.12.1994 στην υπόθεση *les Saints Monastères c. Grèce*].

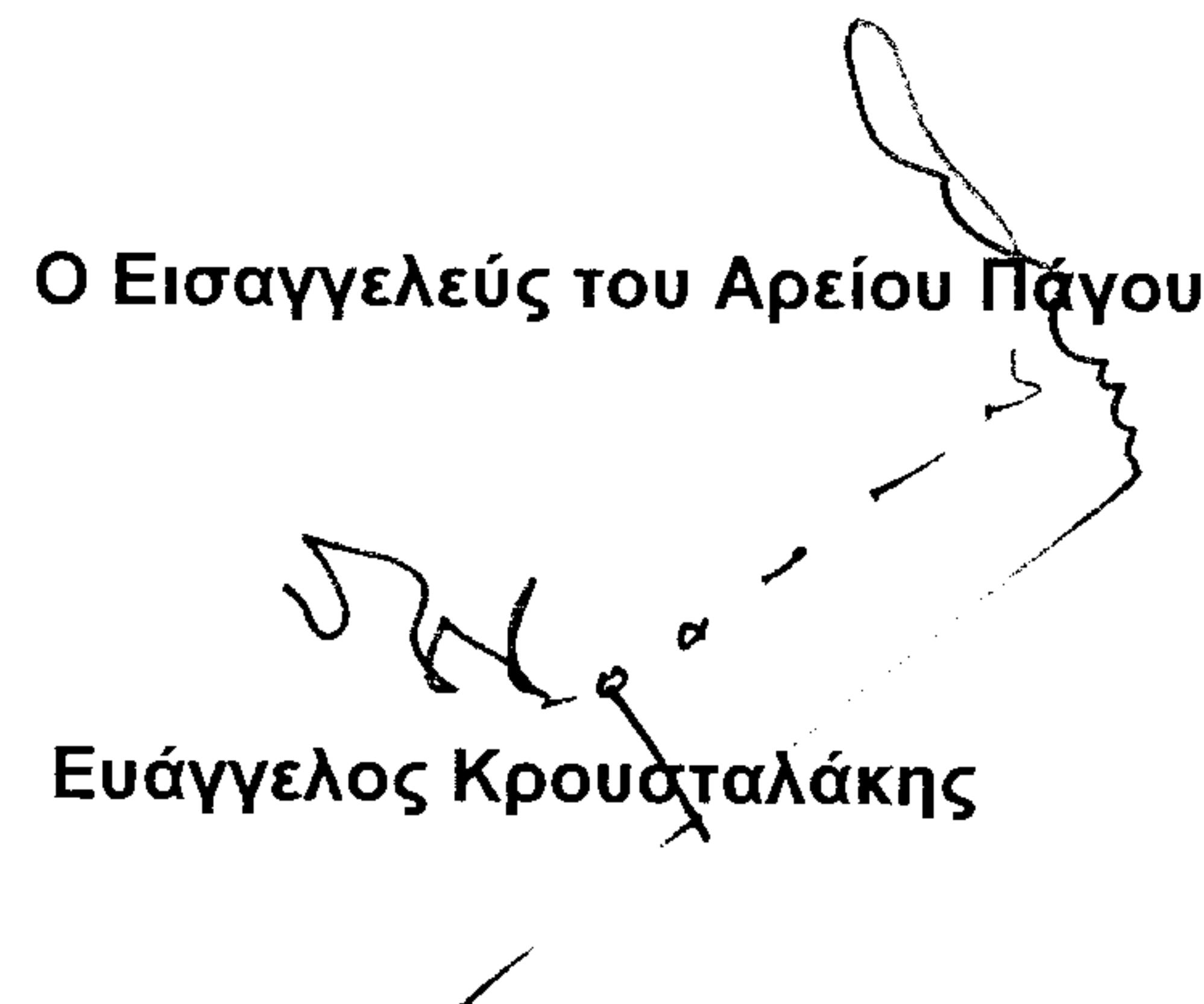
6. Εξάλλου η προαναφερθείσα κοινή δήλωση, που προσαρτάται στην Πράξη προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αναφέρεται στο ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους, έχουσα σαφή κανονιστικό χαρακτήρα, δεσμεύει τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και όλα τα κράτη μέλη της που αρχικά την υπέγραψαν ή την αποδέχτηκαν προκειμένου να ενταχθούν στην Κοινότητα. Και υποχρεώνει κράτη μέλη και Κοινότητα να σέβονται το δίκαιο που προσδιορίζει το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους, αφού η κοινή δήλωση αποτελεί ένα περιορισμό του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου σε σχέση με το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους [βλ. *D.Evriegenis Réflexions théoriques sur la Déclaration Commune relative au Mont Athos*, στον τόμο *Mount Athos and the European Community* του *Institute for Balkan Studies*, Θεσσαλονίκη 1993, σελ. 13 επ.]. Τον ίδιο κανονιστικό χαρακτήρα έχει και η δήλωση που προσαρτάται στην Πράξη για τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και αναφέρεται στο καθεστώς των εκκλησιών και των θρησκευτικών ενώσεων ή κοινοτήτων, όπως περαιτέρω διευκρινίζεται με την ειδική για το καθεστώς του Αγίου Όρους δήλωση της Ελλάδας. Επομένως και από πλευράς κοινοτικού δικαίου είναι απολύτως κατοχυρωμένο το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους και το “άβατον” σε αυτό σύμφωνα με το άρθρο 186 του Καταστατικού του Χάρτη.

7. Το “άβατον” [βλ. *Iω. Κονιδάρη Περίγραμμα του δικαίου των ορθοδόξων μονών στην ελληνική επικράτεια*, NoB 1992 σελ.982 επ., ιδίως σελ. 991], που ανέκαθεν ισχύει στο Άγιον Όρος [βλ. Χαρ. Παπαστάθη Η ειδική νομική μεταχείριση των Αγιορειτών, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 40 επ., Στ.

Κοτσιάνου Το άβατον του Αγίου Όρους, Αρμενόπουλος 1954 σελ. 724 επ.], εμπεριέχεται στα συνταγματικά κατοχυρωμένα προνόμια του Αγίου Όρους [βλ. *Χαρ. Παπαστάθη Το άβατο του Αγίου Όρους στις γυναίκες, Αρμενόπουλος 1979 σελ. 80 επ.*]. Αποσκοπεί δε, όπως και η προβλεπόμενη ποινική κύρωση της παραβίασής του, στην **προστασία της μοναχικής ειρήνης** και στην **ανεμπόδιστη λατρευτική ζωή της μοναστικής κοινότητας** [βλ. *Γεωργ. Πουλή Το άβατο του Αγίου Όρους και η ποινικοποίηση της παραβίασής του, Επιστημονική Επετηρίδα Αρμενόπουλου 1981 σελ. 169 επ.*]. Ως εκ τούτου, όχι μόνο δεν τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας του ν.δ. 2623/1953 [βλ. *Χαρ. Παπαστάθη στον Αρμενόπουλο 1979 σελ. 80 επ.*], αλλά τόσο η καθιέρωση και η διατήρηση του “αβάτου” όσο και η ποινική προστασία του είναι σύμφωνες με τις διατάξεις των άρθρων 13 και 17 του Συντάγματος, που προστατεύουν τη θρησκευτική ελευθερία και την ιδιοκτησία αντίστοιχα. Και εδώ πρόκειται για τη θρησκευτική ελευθερία των μοναχών των εγκαταβιούντων στο Άγιον Όρος, που έχουν δικαίωμα στη μοναχική ειρήνη και την ανεμπόδιστη λατρευτική ζωή, και για την (αποκλειστική) ιδιοκτησία των είκοσι Ιερών Μονών επί της εκτάσεως της χερσονήσου του Αθω [βλ. *Ιω. Κονιδάρη Εγχειρίδιο Εκκλησιαστικού Δικαίου, Αθήνα 2000, σελ. 256*], που δικαιούνται να ασκούν το δικαίωμα κυριότητάς τους ακαλύτως [άρθρο 1000 ΑΚ, πρβλ. *Απ. Γεωργιάδη Εμπράγματο Δίκαιο I παρ. 28 σελ. 263 επ.*]. Παραλλήλως τα δικαιώματα αυτά των μοναχών και των Ιερών Μονών προστατεύονται από τα άρθρα 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αυτής της Σύμβασης και 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα [βλ. *Αν. Μαρίνου Η απαγόρευση εισόδου γυναικών στο Άγιον Όρος, ανάτυπον 1980*]. Είναι αξιοσημείωτο ότι και στην Κοινή Δήλωση που προσαρτάται στην Πράξη προσχώρησης της Ελλάδας, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη της αναγνωρίζουν ότι το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους “δικαιολογείται αποκλειστικά για λόγους πνευματικούς και θρησκευτικούς”, παραπέμποντας έτσι στις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου για τη θρησκευτική ελευθερία, που (και αυτές) σε κάθε περίπτωση έχουν εφαρμογή ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου [άρθρο 6 παρ. 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση]. Είναι προφανές ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υπέγραψε μία κοινή δήλωση που αφορά το Άγιον Όρος, στην οποία “αναγνωρίζει το ειδικό καθεστώς του και τους λόγους που το υπαγόρευσαν και το καθιέρωσαν”, γιατί “σήμερα το Άγιον Όρος είναι ένας από τους σπάνιους τόπους του κόσμου

που εμπνέει και αποτελεί αντικείμενο νοσταλγίας και γενικού θαυμασμού” [βλ. Bartholomaios Archodonis *L'esprit oecumène de l'Orthodoxie*, στον τόμο *Mount Athos and the European Community* του Institute for Balkan Studies σελ. 85 επ.].

8. Ενόψει όλων των ανωτέρω, **δεν τίθεται κανένα θέμα ισχύος** των άρθρων 186 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους και 43β του κυρωτικού του ν. δ/τος, που προστέθηκε με το ν.δ. 2623/1953, και συνεπώς οι αρμόδιες Εισαγγελικές Αρχές οφείλουν να εποπτεύουν για την χωρίς καμία εξαίρεση τήρηση και εφαρμογή των κανόνων τούτων του δικαίου μας.

Κοινοποιείται :

1. Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους, Καρυές
2. Κύριον Διοικητήν Αγίου Όρους, Καρυές